

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สุนทรียลักษณ์ในวรรณคดีเรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสุนทรียลักษณ์ในเนื้อเรื่องภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมตลอดจนศึกษาแนวทางการเผยแพร่องค์ความรู้ทางสุนทรียลักษณ์ของควมรื่นรมย์ในวรรณคดีเรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง โดยมีขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้าเรื่องสุนทรียลักษณ์ในวรรณคดีเรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง โดยผู้ศึกษาค้นคว้าได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารงานวิจัย และการศึกษาวรรณคดีเรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของ ธนิต อยู่โพธิ์ จากหนังสือ “เจ้าฟ้าธรรมธิเบศพระประวดี และบทร้อยกรองบางเรื่อง” พ.ศ. 2505 โดยแบ่งขั้นตอนเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1. ศึกษาสุนทรียลักษณ์ที่ปรากฏจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาลักษณะของสุนทรียลักษณ์ 2. การศึกษาวรรณคดีเรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ทั้งหมด 221 บท แบ่งเป็นกาพย์ 108 บท และโคลงสี่สุภาพ 113 บท เพื่อหาสุนทรียลักษณ์ 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ โดยรวบรวมสุนทรียลักษณ์จากเนื้อเรื่อง แล้วจำแนกสุนทรียลักษณ์ที่ปรากฏในเรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของ ธนิต อยู่โพธิ์ จากหนังสือ “เจ้าฟ้าธรรมธิเบศพระประวดี และบทร้อยกรองบางเรื่อง”

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย สุนทรียลักษณ์ในวรรณคดี เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ทั้งหมด 221 บท แบ่งเป็นกาพย์ 108 บท และ โคลงสี่สุภาพ 113 บทผลการวิจัยพบว่า

1. สุนทรียลักษณ์ในวรรณคดีเรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง พบลักษณะของสุนทรียลักษณ์ 3 ด้าน ดังนี้

1.1 โวหารภาพพจน์ คือ การใช้ถ้อยคำให้เกิดภาพอย่างมีชั้นเชิง เป็นการแสดงถ้อยคำ ข้อความออกมาในทำนองต่างๆ ในการเขียนเรื่องราว ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาสรุปได้ 6 ชนิด ดังนี้

1) โวหารภาพพจน์อุปมา

- 2) โวหารภาพพจน์อุปลักษณะ
- 3) โวหารภาพพจน์บุคลาธิษฐาน
- 4) โวหารภาพพจน์ปฏิพากย์
- 5) โวหารภาพพจน์สัทพจน์
- 6) โวหารภาพพจน์ปฏิบัติจลา

1.2 การเล่นคำคือการสรรคำมาเรียงร้อยในคำประพันธ์โดยพลิกแพลงให้เกิดความหมายพิเศษและแปลกออกไปจากที่ใช้กันอยู่เพื่ออวดฝีมือของกวีซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาสรุปได้ 2 ชนิด ดังนี้

- 1) การเล่นคำ
- 2) การเล่นคำซ้ำ

1.3 การเล่นเสียง คือ การสรรคำให้มีเสียงสัมผัสเป็นพิเศษกว่าปกติเพื่อให้เกิดทำนองเสียงที่ไพเราะน่าฟังมีทั้งการเล่นเสียงพยัญชนะการเล่นเสียงสระและการเล่นเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาสรุปได้ 3 ชนิด ดังนี้

- 1) การเล่นเสียงพยัญชนะ
- 2) การเล่นสระ
- 3) การเล่นเสียงวรรณยุกต์

2. ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม มี 2 ด้าน ดังนี้

- 2.1 วัฒนธรรมด้านพระราชพิธี
- 2.2 วัฒนธรรมธรรมเนียมในการแต่งวรรณคดี

3. การเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านสุนทรียลักษณ์ความรื่นรมย์ของวรรณคดี เรื่อง กาพย์ ห่อโคลงประพาสธารทองแดง สามารถเผยแพร่ได้ ดังนี้

3.1 รวบรวมองค์ความรู้ทางด้านสุนทรียลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณคดี แล้วนำไปใช้โดยการผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน

3.2 การจัดทำสื่อการสอนโดยแทรกเนื้อหาด้านวัฒนธรรมเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสืบทอด

3.3 เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย นำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสถานศึกษา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และผู้ที่มีความสนใจ

อภิปรายผล

ภาพยี่ห้อโคลงประพาสธารทองแดงมีคุณค่าและความจรโรงใจให้กับผู้อ่านได้มากมาย นอกจากจะให้ความรู้ทางด้านสุนทรียลักษณ์แล้วทั้งยังทำให้ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นพืชพรรณต่างๆ สัตว์นานาชนิดในขณะเดียวกันก็จะได้ศึกษาวิธีการใช้ถ้อยคำของกวีที่สามารถเลือกสรรคำที่เข้าใจง่ายสื่อความหมายได้อย่างชัดเจนอีกด้วยและยังทำให้เห็นว่าวรรณคดีไม่ใช่เรื่องที่น่าเบื่อหน่ายหรือน่าเบื่อแต่อย่างใด

จากการวิเคราะห์สุนทรียลักษณ์ในวรรณคดี เรื่อง ภาพยี่ห้อโคลงประพาสธารทองแดง พบว่าสุนทรียลักษณ์ในวรรณคดี มีดังนี้

1. มีการใช้โวหารภาพพจน์อย่างมีชั้นเชิง เป็นการแสดงถ้อยคำที่มีความสละสลวย และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศ โดยใช้โวหารภาพพจน์ในการประพันธ์ ได้แก่ 1) อุปมา โดยการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งผู้ประพันธ์ใช้คำว่า ดุจ ปูน เปรียบ ปาน อย่างเหมือน เป็นต้น 2) อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งให้เป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยที่ไม่กล่าวตรงๆ ซึ่งผู้ประพันธ์ใช้คำว่า เป็น และ คือ 3) บุคลาธิษฐาน คือ การสมมุติให้สิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ ให้มีชีวิต มีอาการ มีความรู้สึก มีความคิด เหมือนกับมนุษย์ เช่น นกเงือกเล่นซู่ งูกระหวัดหางวิดน้ำ 4) ปฏิพากย์ คือ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้าม หรือความหมายขัดแย้งกันใช้กล่าวให้กลมกลืนกัน เช่น ช้ายขวา 5) สัทพจน์ คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ เสียงสิ่งของ เลียนเสียงกิริยาอาการต่างๆ ของคน เช่น แกร์แกร (เสียงร้องของนกกระเรียน) แตรั้นแตรั้น (เสียงร้องของแตรฝรั่ง) และ 6) ปฏิปุจฉา คือ การกล่าวคำถามที่ไม่ได้ต้องการคำตอบ โดยจะมีคำที่ผู้ประพันธ์ใช้ เช่น ใคร อะไร ใด เป็นต้น

2. มีการเล่นคำ คือ การสรรคำมาเรียบเรียงในคำประพันธ์ โดยพลิกแพลงให้เกิดคำหรือความหมายที่พิเศษ ซึ่งการเล่นคำนี้ได้เป็นฉันทลักษณ์ที่บังคับ แต่เป็นการอวดฝีมือของกวีเอง การเล่นคำที่ปรากฏในวรรณคดี เรื่อง ภาพยี่ห้อโคลงประพาสธารทองแดง คือ 1) การเล่นคำพ้อง เช่น ย่องเยื้องย่าง (คำพ้องความหมาย) และ 2) การเล่นคำซ้ำ การเล่นคำซ้ำชนิดนี้ส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่หน้าบาทของคำประพันธ์บทนั้นๆ เช่น

ฝูงลิงยวบยาบต้น	พวาหนา
ฝูงชะนีมีคู่หา	เปล้าข้าง
ฝูงค้างหว่างพฤษา	มาคู่
ครอกแครงไล่ไขว่กว้าง	โลดเลียวจอนปลิว

หรือจะมีการซ้ำคำโดยอยู่ในวรรคเดียวกัน เช่น

กระแต่ไต่ไม้กระจ๊อย ตัวน้อยน้อยโจนเรี่ยเรี่ย

โพรงปรูอยู่กั้มैया หางพั่วเรียวเที่ยวไปมา

3. มีการเล่นเสียง คือ การสรรคำให้มีเสียงสัมผัสเป็นพิเศษกว่าปกติ เพื่อให้เกิดทำนองเสียงที่ไพเราะยิ่งขึ้น ได้แก่ 1) การเล่นเสียงพยัญชนะ คือการใช้เสียงพยัญชนะเดียวกัน 2) การเล่นเสียงสระ คือ การใช้เสียงสระเดียวกัน และ 3) การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือการใช้เสียงพยัญชนะและเสียงสระเสียงเดียวกัน แต่ให้เสียงวรรณยุกต์ต่างกัน

ส่วนภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม มี 2 ด้าน คือ 1. วัฒนธรรมด้านพระราชพิธี ได้แก่ 1) วัฒนธรรมด้านการเคลื่อนย้ายทางชลมารค กล่าวคือ ขบวนเสด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเสด็จเคลื่อนออกจากวังอย่างสมพิธีมาประทับพระที่นั่งสับประคับลายพุดตาล และทรงช้างพระที่นั่งชื่อว่า “เทพลีลา” 2) วัฒนธรรมด้านการจัดขบวนเสด็จ ในการเสด็จประพาสธารทองแดงนี้ ขบวนเสด็จได้รับการจัดอย่างสมพระเกียรติ มีเครื่องสูงพร้อมเพรียง เหล่าพลทหารถือธงนำหน้างามไสว ขุนนางเป่าปี่ประกอบ ทั้งนี้ยังมีนางสนม นางห้ามที่ชี้ข้างตามเสด็จ 2. วัฒนธรรมธรรมเนียมการแต่งวรรณคดี ได้แก่ 1) มีการจบการประพันธ์โดยการบอกชื่อผู้ประพันธ์ เป็นการบอกให้คนรุ่นหลังรู้เมื่อได้อ่านคำประพันธ์นี้ 2) กล่าวถึงความวังและประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับ ซึ่งกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดงนี้ได้ประพันธ์ไว้จบบริบูรณ์

และการเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านสุนทรียลักษณะของวรรณกรรมในวรรณคดี เรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ผู้วิจัยได้เผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยเน้นกลุ่มที่เป็นหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ นักเรียน และบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อเป็นการเผยแพร่และอนุรักษ์สืบไป

คุณค่าทางด้านอื่นๆ ของกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง

(1) รู้ที่มาของคำพังเพย “บนเป็นหมี่กินผึ่ง” ว่ามาจากการสังเกตธรรมชาติวิทยาของหมี่ที่ชอบกินรังผึ่งเป็นอาหารซึ่งกวีบรรยายไว้ละเอียดว่า

มีหมี่พิค้ำขลับ

ขึ้นฝับลับไวถึง

เรียวแรงแข็งขังขึง

กัดโพรงไม้ได้ผึ่งกิน

(2) สะท้อนความเชื่อว่างูเขียวชอบกินด้วงคอกและเสียงร้องของด้วงคอกนั้นคือเสียงที่ร้องบอกว่า “ดับแก่ๆ” และที่ใช้เป็นคำพังเพยเปรียบเทียบกับคนที่มีเรื่องราวไม่สู้ดีปิดซ่อนไว้มาก ซึ่งในที่สุดก็มักจะปิดไว้ไม่อยู่มีคนรู้จนได้เรียกคนเช่นนี้ว่า “ดับมันดับโครง” แต่น่าเสียดายว่าคำพังเพยนี้ปัจจุบันแทบจะไม่มีใครรู้จักแล้ว

(3) คุณค่าวรรณคดีด้านเนื้อหา การศึกษาวรรณคดีส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายหลักคือ การทำความเข้าใจในวรรณคดี เรื่องนั้นๆ ให้ทะลุปรุโปร่งทั้งด้านเนื้อหาวิธีการประพันธ์ตลอดจน สามารถแสดงความคิดเห็นว่างานประพันธ์เรื่องนั้นดีหรือไม่อย่างไรการพิจารณาวรรณคดีจึงไม่ได้ อยู่ที่การอ่านเพื่อยกย่องชมเชยหรือจับผิดเพราะผู้อ่านแต่ละคนย่อมมีมุมมองที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับ วิทยความรู้และประสบการณ์การพิจารณาโดยอาศัยเครื่องมือเป็นหลักเกณฑ์และเหตุผลเป็นเครื่องมือ จะช่วยให้การพิจารณาคูณค่าของงานประพันธ์เป็นไปอย่างมีระบบและเที่ยงตรงหลักสำคัญใน การพิจารณา วรรณคดีจึงอยู่ที่องค์ประกอบ 2 ประการที่สำคัญคือเนื้อหาและรูปแบบการ ประพันธ์ คือแนวทางการพิจารณาคูณค่าทางเนื้อหา ความหมายของเนื้อหา (Content) คล้ายคลึงกับ เนื้อเรื่อง (Story) แต่มีข้อต่างกันกล่าวคือเนื้อเรื่องของงานประพันธ์หมายถึงเรื่องราวที่กล่าวไว้ใน งานประพันธ์นั้นๆ เนื้อหาที่มีความหมายแคบกว่าเนื้อเรื่องหมายถึงใจความสำคัญหรือสาระสำคัญที่ ปรากฏในเนื้อเรื่อง การพิจารณาเนื้อหาของงานประพันธ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งจึงหมายถึงการพิจารณา แนวคิดสาระสำคัญๆที่ปรากฏอยู่ในเรื่องนั้นๆ อย่างลึกซึ้ง ลักษณะของงานประพันธ์โดยทั่วไป แบ่งตามลักษณะเนื้อหาออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือบันเทิงคดีและสารคดี บันเทิงคดีเป็นเรื่องที่ เนื้อหาจะเสนอเรื่องราวที่เป็นจินตนาการเพื่อความเพลิดเพลินเป็นหลักส่วนความรู้และข้อคิดที่ ได้จะมีความสำคัญรองลงมาจากงานประพันธ์ที่จัดเป็นประเภทบันเทิงคดีได้แก่นิทานนิยายเรื่องสั้นเป็น ต้น ส่วนสารคดีเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาจะเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นความรู้หรือข้อเป็นหลักฐานความ เพลิดเพลินที่ผู้อ่านจะได้รับนั้นมีความสำคัญรองลงมาจากงานประพันธ์ที่จัดเป็นประเภทสารคดีได้แก่ บทความชีวิตประวัติพงศาวดาร เป็นต้น ไม่ว่างานประพันธ์ประเภทใดเนื้อหาที่มีคุณค่าจะต้องมี ลักษณะสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมสร้างเสริมสติปัญญา ยกกระดับจิตใจกระตุ้นสำนึกที่ดีงาม ให้ ความรู้และข้อคิดที่มีประโยชน์ต่อสังคม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับ หน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 ประชาชนควรตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของวรรณคดีไทย
 - 1.2 สถาบันทางการศึกษาควรส่งเสริม อนุรักษ์ความเป็นไทยในองค์กร
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - ควรมีการศึกษาทางด้านธรรมชาติ พรรณไม้ หรือด้านชีววิทยา